

Κάτοικοι: **58.000** (ο δήμος Καβάλας το 2011: 70.360)

Η Καβάλα είναι η σημαντικότερη μετά τη Θεσσαλονίκη παραλιακή πόλη της Μακεδονίας και αποτελεί το κύριο λιμάνι της Ανατολικής Μακεδονίας. Το λιμάνι της που δημιουργήθηκε λίγο πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, χαρακτηρίστηκε για τη σημαντική εμπορική του κίνηση.

Η πόλη αποτελεί κέντρο επεξεργασίας και εξαγωγής καπνού. Είναι χτισμένη δίπλα στη θάλασσα, στα πρόβουνα του όρους Σύμβολο. Προχωρώντας μέσα στη θάλασσα, το βουνό σχηματίζει ένα ακρωτήριο. Εκεί χτίστηκε η παλιά ακρόπολη με πύργους, δεξαμενές και αποθήκες, και γύρω απ' αυτή τα σπίτια της παλιάς Καβάλας. Πρόκειται για τη συνοικία Παναγιά με τα στενά δρομάκια και τα σπίτια με τη χαρακτηριστική μακεδονική αρχιτεκτονική.

Στην παλιά Καβάλα γεννήθηκε ο ιδρυτής της δυναστείας της Αιγύπτου, ο Μοχάμετ Αλι Πασάς, που ενδιαφέρθηκε για τη γενέτειρά του. Έχτισε ορφανοτροφείο και πτωχοκομείο όπου οι αναξιοπαθούντες έβρισκαν στέγη και τροφή. Η επίσημη ονομασία του ήταν Ιμαρέτ, αλλά οι ντόπιοι το αποκαλούσαν «τεμπελχανιό». Ο Μοχάμετ είχε δικό του και το νησί της Θάσου και με τα έσοδα που είχε από εκεί συντηρούσε μωαμεθανική ιερατική σχολή. Ένας απόγονός του αγόρασε και το κάστρο με σκοπό να το μετατρέψει σε βιομηχανική σχολή. Όμως, ήρθε ο πόλεμος του 1912, η κατάληψη της πόλης από τους Βουλγάρους και στη συνέχεια η απελευθέρωσή της από τους Έλληνες. Έτσι τα σχέδιά του χάλασαν. Όμως και ο Φαρούκ, ο τελευταίος βασιλιάς της Αιγύπτου, διεκδίκησε την τεράστια αυτή περιουσία. Τόσο το Ιμαρέτ, όσο και το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Μοχάμετ Αλι σώζονται και αποτελούν αξιοθέατα της Καβάλας.

Αξιοθέατα είναι επίσης το μεσαιωνικό φρούριο, η παλιά καπναποθήκη με τη χαρακτηριστική της αρχιτεκτονική, το μνημείο των ηρώων στον δημοτικό κήπο, το Δημαρχείο, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, το Δημοτικό Μουσείο, οι εκκλησίες της Παναγιάς και του Αγίου Παντελεήμονα, το μοναστήρι του Αγίου Σίλα. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο εκτίθενται ευρήματα από τη Νεάπολη, την Αμφίπολη, την Οισύμη και άλλες πόλεις της Ανατολικής Μακεδονίας.

Τηλέφωνα: Λιμεναρχείο 251.02.33.716, Αστυνομία 251.02.33.720, Τουριστική Αστυνομία 251.02.22.905, Τροχαία 251.02.23.126, Δήμος 251.02.27.820, ΟΤΕ 251.05.61.110, ΕΟΤ

251.02.22.425, Νοσοκομείο 251.02.28.517, Ταξί 251.02.23.413, 251.02.21.433.

Η ιστορία της Καβάλας

Η Νεάπολη των πρώτων αιώνων:

Η Νεάπολη φέρεται να είναι αποικία των κατοίκων της Θάσου. Η πόλη κτίστηκε ανάμεσα στα 650 με 625 π.Χ. Η Γοργώ με την άγρια μορφή της εικονιζόταν στα πρώτα νομίσματά της. Η επίκαιρη θέση της βοήθησε στην ανάπτυξη της σε κύριο λιμάνι. Βρέθηκε στον δρόμο των Περσών, όταν στα 492 και 480 π.Χ. εκστράτευσαν εναντίον της Νότιας Ελλάδας αλλά, μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.) και τη μάχη στις Πλαταιές (479 π.Χ.), αποτίναξε τον περσικό ζυγό. Εντάχθηκε στην Αθηναϊκή συμμαχία πληρώνοντας εισφορά στο κοινό ταμείο.

Ανάμεσα στα 346 και 340 π.Χ., πέρασε στην κατοχή των Μακεδόνων του Φιλίππου Β' και ουσιαστικά μετατράπηκε σε επίγειο της πόλης των Φιλίππων. Ως κύριο λιμάνι, γνώρισε ευημερία. Από αυτήν προέρχεται το θαυμαστό ψηφιδωτό που παριστάνει τον Μεγάλο Αλέξανδρο να χιμά εναντίον του βασιλιά Δαρείου, στη μάχη της Ισσού. Μετά την ήττα του Φιλίππου Ε' στις Κυνός Κεφαλές, η πόλη πέρασε στη ρωμαϊκή επιρροή. Σ' αυτήν στάθμευσε στα 189 π.Χ. ο ύπατος Μάνλυος Βούλσος, όταν επέστρεφε από την εκστρατεία εναντίον του Αντίοχου της Συρίας.

Επί Διοκλητιανού, η Νεάπολη μαζί με τους Φιλίππους και το Ακόντισμα (πιο ανατολικά) ήταν οι πιο σπουδαίες πόλεις της Α. Μακεδονίας.

Η Χριστούπολη του μεσαιώνα:

Ο επίσκοπος Νεάπολης που μετείχε στην Πενθέκτη Σύνοδο (691/92 μ.Χ.) είναι ο τελευταίος με αυτό το όνομα πριν η πόλη να μετονομαστεί σε Χριστούπολη, στις αρχές του Η' αιώνα. Η πόλη υπέστη τις συνέπειες των βαρβαρικών επιδρομών αλλά άντεξε.

Από την εποχή του αυτοκράτορα Ιουστινιανού (527 – 565), Σλάβοι Σμολένοι είχαν αναλάβει να προστατεύουν τις κλεισούρες, κυρίως από επιδρομές των πρώτων Βουλγάρων. Στα 837, οι Σμολένοι αναγκάστηκαν να συμπτυχθούν στη Χριστούπολη. Στα 864, δημιουργήθηκε εκεί η επισκοπή Σμολένων. Επί Βασιλείου Β' και μετά το τέλος του Σαμουήλ (αρχές ΙΑ' αιώνα), μεταφέρθηκαν στην Ροδόπη.

Ήδη, από τον Ι' αιώνα η Χριστούπολη είχε αναπτυχθεί πολύ και ήταν πια αναγνωρισμένα το δεύτερο σε σπουδαιότητα λιμάνι της Μακεδονίας, μετά τη Θεσσαλονίκη. Τον ΙΓ' αιώνα, Τζαμπλάκωνες και Καντακουζηνοί φεουδάρχες κατείχαν τεράστιες εκτάσεις. Στα 1387, την πήραν οι Τούρκοι. Πρόσκαιρα, στα 1425, οι Βενετσιάνοι πήραν το κάστρο της.

Η Καβάλα των νέων χρόνων:

Στα τέλη του ΙΕ' με αρχές του ΙΣΤ' αιώνα, η Χριστούπολη μετονομάστηκε σε Καβάλα. Από τα 1526, άρχισε να ακμάζει. Στα 1530, είχε επεκταθεί προς το λιμάνι. Τότε κτίστηκε ο νέος περίβολος και υψώθηκε το εντυπωσιακό Υδραγωγείο (Καμάρες). Τον ΙΗ' αιώνα ιδρύθηκαν ελληνικά σχολεία, ενώ η Καβάλα είχε εξελιχθεί σε μεγάλο κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου.

Στα 1835, τοποθετήθηκε εκεί πράκτορας του ελληνικού προξενείου της Θεσσαλονίκης. Στη δεκαετία του 1880, είχε προαχθεί σε προξενείο.

Στα 1839 – 40, πράκτορες του χεβίδη (ηγεμόνα της Αιγύπτου) Μοχάμετ Άλι προσπαθούσαν να ξεσηκώσουν Έλληνες εναντίον σουλτάνου. Ακολουθώντας το παράδειγμα του Αλή πασά στα Γιάννενα, ο Μοχάμετ Άλι, γέννημα θρέμμα της Καβάλας (1769 - 1849), δημιούργησε περίπου αυτόνομο δικό του κράτος στην Αίγυπτο, όπου, από το 1804, είχε αναγνωριστεί πασάς από τον σουλτάνο. Δικός του γιος ήταν ο Ιμπραήμ που στάλθηκε να πάρει το Μεσολόγγι (1826) κι έπειτα να προσπαθήσει να καταστείλει την ελληνική επανάσταση στον Μοριά.

Μερικά χρόνια αργότερα, τα πράγματα είχαν ριζικά αλλάξει. Στα 1831, ο Μοχάμετ πολέμωσε εναντίον του σουλτάνου και προέλαυνε ως τη Μικρά Ασία. Με τη μεσολάβηση των μεγάλων δυνάμεων, επέστρεψε στην Αίγυπτο. Στα 1840, τού είχε αναγνωριστεί το δικαίωμα της κληρονομικής αντιβασιλείας.

Ο Μοχάμετ είναι που βάλθηκε να εκσυγχρονίσει τη χώρα του και ζήτησε από τον Όθωνα να αναβαθμίσει το ελληνικό προξενείο της Μανσούρας και να του στείλει έναν γενικό πρόξενο. Στάλθηκε ο Μετσοβίτης Μιχαήλ Τσοίτσας. Μαζί του έσπευσαν εκατοντάδες Έλληνες. Ο Μοχάμετ τους ήθελε ως εκπολιτιστές. Πολύ σύντομα, η ελληνική παροικία στην Αίγυπτο έσφυζε από ζωή και απολάμβανε τον βαθύ σεβασμό των Αιγυπτίων.

Ο Μοχάμετ πέθανε το 1849. Τον διαδέχθηκε ο Σάιτ πασάς. Η ελληνική παροικία της Αιγύπτου άνθισε κι επέζησε ως την εποχή του Νάσερ (αρχές της δεκαετίας του 1950).

Στα 1879, στην Καβάλα ιδρύθηκε ο Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Αριστοτέλης που συντηρούσε αστική σχολή και οικοτροφείο. Στα 1897, έγινε απόβαση 400 Ελλήνων από το ελεύθερο βασίλειο με σκοπό την ανατίναξη της σιδηροδρομικής γραμμής. Δεν τα κατάφεραν.

Στα τέλη του ΙΘ' με αρχές του Κ' αιώνα, ο καπνός ήταν το κύριο προϊόν της Ανατολικής Μακεδονίας. Και η Καβάλα το κύριο εξαγωγικό λιμάνι. Τα καπνά αγόραζαν (και με το ζόρι) οι τοπικοί μπέηδες που εξασφάλιζαν τη σιωπή των αρχών. Τα μεταπουλούσαν σε μεγάλους οίκους. Συνεργάτες των μπέηδων ήταν ισχυροί εβραίοι της Θεσσαλονίκης, αντιπρόσωποι μεγάλων οίκων. Προστάτες τους ήταν οι πρόξενοι κυρίως Γαλλίας και Αυστρίας.

Από το 1903 ως το 1909, η πόλη υπέφερε από τις ορδές των Βούλγαρων κομιτατζήδων. Τον Οκτώβριο του 1912, η Καβάλα κυριεύτηκε από τους Βουλγάρους. Έμεινε «βουλγαρική πόλη» για οκτώ μήνες. Στις 25 Ιουνίου του 1913, ο ελληνικός στόλος φάνηκε στην περιοχή. Στις 26, το θρυλικό θωρηκτό Αβέρωφ κατέπλευσε στο λιμάνι και οι άνδρες του κατέλαβαν την πόλη. Στις 27, ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης και το επιτελείο του μετείχαν στην δοξολογία για την απελευθέρωση της Καβάλας.

Το συνδικαλιστικό κίνημα:

Το συνεταιριστικό κίνημα αναπτύχθηκε στη Μακεδονία μετά την άφιξη των ξεριζωμένων χιλιάδων προσφύγων από τη Μικρά Ασία (1922). Ως και το 1925, είχαν δημιουργηθεί 404 αγροτικοί συνεταιρισμοί προσφύγων, 191 ντόπιων και 34 μικτοί. Αιτία ήταν οι μικροί κλήροι των 15 με 20 στρεμμάτων που δεν άφηναν περιθώρια για ανάπτυξη.

Οι συνεταιρισμοί και η ανεργία που από το 1909 απλωνόταν όλο και πιο πολύ και πίεζε τις αγροτικές μάζες, έγιναν αιτία να αναπτυχθεί ο αγροτικός συνδικαλισμός. Με κυρίαρχο το «καπνικό ζήτημα», η περιοχή της Καβάλας βρέθηκε στην πρωτοπορία των αγώνων.

Όλα είχαν ξεκινήσει από τις αμερικανικές απλοποιήσεις στην επεξεργασία του καπνού και στον καθορισμό λιγότερων κατηγοριών ποιότητας. Με λιγότερη εργατική απασχόληση. Οι καπνεργάτες άρχισαν να οργανώνονται σε σωματεία αλλά τα πολεμικά γεγονότα από το 1912 ως το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου (1918) δεν ευνοούσαν κινητοποιήσεις. Η πίεση των καπνεργατών εκδηλώθηκε μετά το 1922. Οι ταραχές και οι συγκρούσεις με την αστυνομία ανάγκασαν το κράτος να ασχοληθεί με το ζήτημα. Στα 1922, ψηφίστηκε ο νόμος «περί απαγορεύσεως της εξαγωγής καπνών».

Το παλιό σύστημα που επαναφέρθηκε, συνάντησε την αντίδραση βιομηχάνων και εμπόρων. Στα 1925, ο νόμος άλλαξε. Και, για την αντιμετώπιση της ανεργίας, ιδρύθηκε το Ταμείο Ασφάλισης Καπνεργατών που θεωρήθηκε ως η πρώτη σοβαρή κρατική προσπάθεια εφαρμογής μέτρων κοινωνικής προστασίας. Οι απεργίες, οι διαδηλώσεις και οι συγκρούσεις ξανάρχισαν στα 1929, με την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Τις σταμάτησε βίαια η δικτατορία Μεταξά (1936).

Η ίδια η πόλη της Καβάλας ξαναγύρισε στους ρυθμούς ανάπτυξης και ευημερίας μετά το 1930.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 28.3.2011)